

Nr 19

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 16 juni 1966 (nr 301) om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 7 februari 1969 dagtecknad proposition, nr 22, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden och lagrådets protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

1) Lag**angående ändring i lagen den 16 juni 1966 (nr 301) om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål**

Härigenom förordnas, dels att i 1, 3, 4 och 6 §§ lagen den 16 juni 1966 om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål ordet »medicinalstyrelsen» eller böjningsform därav skall bytas ut mot »socialstyrelsen» eller motsvarande form därav, dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 7 a §, av nedan angiven lydelse.

7 a §.

Om det beträffande misstänkt, som är häktad, kan förutses att det kommer att dröja avsevärt innan beslutad rättspsykiatrisk undersökning kan inledas, får förordnas, att den misstänkte skall förvaras i fångvårdsanstalt och därvid vara underkastad bestämmelserna i 45—48 §§ lagen den 6 maj 1964 (nr 541) om behandling i fångvårdsanstalt i tillämpliga delar. Sådant förordnande får meddelas endast om chefen för den klinik vid vilken undersökningen skall utföras eller, om undersökningen ej skall utföras vid rättspsykiatrisk klinik, undersökningsläkaren begär det samt den misstänkte och åklagaren samtycka därtill. Innan förordnande meddelas skall tillfälle beredas den misstänktes försvarare att yttra sig.

Så snart undersökningen kan inledas skall den misstänkte föras till den plats där undersökningen skall utföras. Om särskilda skäl i annat fall föranleda att förvaring under villkor som avses i första stycket avbrytes, skall förordnandet därom återkallas.

Beslut enligt denna paragraf meddelas av kriminalvårdsstyrelsen eller tjänsteman inom kriminalvården som styrelsen bestämmer.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

2) Lag**angående ändrad lydelse av 12 § lagen den 25 april 1958 (nr 213) om
behandlingen av häktade och anhållna m. fl.**

Härigenom förordnas, att 12 § lagen den 25 april 1958 om behandlingen av häktade och anhållna m. fl. skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***12 §.**

Närmare föreskrifter — — — — — av Konungen.

Om behandlingen i vissa fall av häktad, som skall undergå rättspsykiatrisk undersökning, finnas särskilda bestämmelser i 7 a § lagen den 16 juni 1966 (nr 301) om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

3) Lag**angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 6 maj 1964 (nr 541) om
behandling i fängvårdsanstalt**

Härigenom förordnas, att 22 § lagen den 6 maj 1964 om behandling i fängvårdsanstalt skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***22 §.**

Vad i — — — — — eller internering.

I fråga om den som dömts till ungdomsfängelse eller internering i mål, vari han hållits häktad och undergått rättspsykiatrisk undersökning, skall även iakttagas följande. Har utlåtande över undersökningen avgivits senare än vad som anges i 4 § andra stycket andra punkten lagen den 16 juni 1966 (nr 301) om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål, skall den överskjutande

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

tiden, i den mån den dömda därunder hållits häktad, anses som tid under vilken påföljden verkställts i anstalt. Detsamma gäller i fråga om den, beträffande vilken i mål som nu sagts förordnats att ungdomsfängelse eller internering som ådömts tidigare skall avse ytterligare brott.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1969. Lagen skall dock ej gälla i fråga om dom som meddelats före nämnda dag.

I samband med propositionen har utskottet behandlat de i anledning av propositionen väckta likalydande motionerna, dels I: 918 av herrar *Blomquist* och *Schött* och II: 1052 av fru *Kristensson* och herr *Oskarson*, dels I: 919 av herrar *Harald Pettersson* och *Ernst Olsson* och II: 1053 av herrar *Larsson* i Luttra och *Boo*.

Redogörelse för motionernas innehåll lämnas nedan s. 15—17.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag som syftar till att minska olägenheterna av förekommande dröjsmål med rättspsykiatriska undersökningar i brottmål.

Det föreslås sålunda att häktad, som skall genomgå rättspsykiatrisk undersökning, i väntan på att undersökningen kan inledas skall kunna förvaras i fängvårdsanstalt och därvid vara underkastad vissa av de behandlingsregler som gäller för den som annars är intagen i fängvårdsanstalt. Den häktade avses härigenom få bättre möjligheter till arbete och gemenskap än som kan ges i häkte och på nu befintliga rättspsykiatriska kliniker.

Vidare föreslås en bestämmelse om avräkning av häktningstid för den, som döms till ungdomsfängelse eller internering efter att ha genomgått rättspsykiatrisk undersökning i målet.

Inledning

Åtgärder har vid upprepade tillfällen vidtagits för att förkorta väntetiderna för dem som skall undergå rättspsykiatrisk undersökning, de s. k. expectanterna. Någon varaktig förbättring har dock hittills inte kunnat uppnås. Förbättringar förutses när den plan för omorganisation av det rätts-

psykiatriska undersökningsväsendet som antogs år 1961 blir genomförd. Detta beräknas ske successivt med början år 1969 och med avslutning några år in på 1970-talet.

Inom justitiedepartementet har tagits upp fråga om att genom vissa författningsändringar minska olägenheterna av de långa väntetiderna. Företrädare för departementet har överlagt i saken med representanter för socialdepartementet, kriminalvårdsstyrelsen, socialstyrelsen och det rättspsykiatriska undersökningsväsendet. Övervägandena har resulterat i en departementspromemoria (Stencil Ju 1968: 8) med förslag dels angående förvaring och behandling av häktade som väntar på att genomgå rättspsykiatrisk undersökning, dels angående avräkning av sådan väntetid för häktade som döms till ungdomsfängelse och internering.

Yttranden över departementspromemorian har avgetts av riksåklagaren (RÅ), hovrätten över Skåne och Blekinge, kriminalvårdsstyrelsen, rikspolisstyrelsen, socialstyrelsen, interneringsnämnden, ungdomsfängelsenämnden, kommittén för anstaltsbehandling inom kriminalvården, cheferna för rättspsykiatriska klinikerna vid fångvårdsanstalten Långholmen, vid fångvårdsanstalten i Malmö och vid fångvårdsanstalten Härlanda, riksdagens justitieombudsman (JO), Föreningen Sveriges häradshövdingar och stadsdomare, Sveriges advokatsamfund, Föreningen Sveriges åklagare samt Svenska Vårdpersonalförbundet.

RÅ har bifogat yttranden av överåklagaren i Stockholms åklagardistrikt och länsåklagaren i Värmlands län. Till överåklagarens yttrande finns fogat yttrande av kammaråklagaren C. Edlund.

Nuvarande ordning m. m.

Enligt 4 § andra stycket lagen den 16 juni 1966 (nr 301) om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål (LRU) skall rättspsykiatrisk undersökning utföras med största möjliga skyndsamhet. Utlåtande över undersökningen skall avges till rätten inom sex veckor från att beslut om undersökningen inkom till den klinik eller station till vilken undersökningen hör. Socialstyrelsen kan emellertid medge anstånd i särskilt fall.

Den som skall undergå rättspsykiatrisk undersökning och är häktad skall förvaras på den klinik vid vilken undersökningen skall utföras. Om undersökningen inte skall utföras vid rättspsykiatrisk klinik, skall han i stället förvaras i fångvårdsanstalt eller häkte. I fråga om behandlingen av häktad som skall undergå rättspsykiatrisk undersökning gäller bestämmelserna i lagen den 25 april 1958 (nr 213) om behandlingen av häktade och anhållna m. fl. (i det följande kallad 1958 års behandlingslag).

Om den som har hållits häktad och därvid genomgått rättspsykiatrisk undersökning döms till fängelse på viss tid, kan domstolen enligt 33 kap.

3 § brottsbalken (BrB) förordna om avräkning på fängelsestraffet av häktningstiden. Någon motsvarande möjlighet till avräkning finns däremot inte, när den häktade döms till ungdomsfängelse eller internering.

Antalet personer som vid olika tidpunkter under de senare åren har väntat med anledning av rättspsykiatrisk undersökning och hur många därav som har väntat mer än sex veckor framgår av en i det följande intagen tabell.

Som tabellen visar har under de senare åren såväl hela antalet exspektanter som den andel därav som har väntat mer än sex veckor ökat från slutet av år 1965 fram till år 1968. Därefter visar siffrorna en vikande tendens.

Enligt senaste tillgängliga uppgift från socialstyrelsen (december 1968) uppgår den genomsnittliga undersökningstiden för häktade i hela landet till knappt tre månader.

Väntetiden sammanhänger bl. a. med tillströmningen av undersökningsfall. Denna ökade från år 1965 till år 1966 och från år 1966 till år 1967. Även den del av fallen som avsåg häktade ökade under dessa år. Under år 1968 har emellertid tillströmningen gått ned. Antalet nya undersökningsfall under tiden januari—november 1968 var lägre än under motsvarande tid år 1966 och år 1967 såväl totalt som i fråga om häktade.

Antalet avgivna utlåtanden över rättspsykiatrisk undersökning har varit tämligen konstant de senaste åren. Den del därav som avser häktade ökade dock t. o. m. år 1967. Antalet utlåtanden som har avgetts beträffande häktade under tiden januari—november 1968 var ungefär lika stort som under motsvarande tid år 1967.

År 1961 godkände riksdagen vissa riktlinjer för omorganisation av det rättspsykiatriska undersökningsväsendet (prop. 1961:185, 1LU 49, rskr 398). Enligt dessa riktlinjer — *1961 års organisationsplan* — ersätts den tudelade organisationen — innebärande att häktade undersöks vid psykiatriska avdelningar på fängvårdsanstalter och personer på fri fot undersöks vid rättspsykiatriska avdelningar på mentalsjukhus — av en enhetlig organisation med socialstyrelsen som chefsmyndighet. I den nya organisationen skall ingå fem rättspsykiatriska kliniker, avsedda främst för undersökning av häktade, och lika många rättspsykiatriska stationer, avsedda främst för undersökning av personer på fri fot. Klinikerna skall finnas i Stockholm, Uppsala, Göteborg, Lund och Umeå och vara anknutna till de medicinska lärosätena där. Eftersom det rättspsykiatriska undersökningsväsendet enligt organisationsplanen skall vara fristående från kriminalvården, kommer organisationen inte att belastas med dömda personer som är i behov av psykiatrisk vård eller observation. Liksom hittills skall utomstående läkare kunna anlitas för att verkställa rättspsykiatrisk undersökning.

1966 års lag om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål utgår från att det rättspsykiatriska undersökningsväsendet är organiserat i överensstämmelse med 1961 års principbeslut. Den nya organisationen började fungera

	häktade exspektanter		exspektanter på fri fot		summa	
	totalt	med mer än 6 veckors väntetid	totalt	med mer än 6 veckors väntetid	totalt	med mer än 6 veckors väntetid
<i>1965</i>						
januari	78	51	217	178	295	229
juli	74	26	161	139	235	165
<i>1966</i>						
januari	126	69	125	89	251	158
juli	134	75	115	86	249	161
<i>1967</i>						
januari	156	98	118	80	274	178
juli	177	103	133	106	310	209
<i>1968</i>						
januari	175	126	119	98	294	224
februari	151	99	111	79	262	178
mars	135	84	116	75	251	159
april	115	75	123	77	238	152
maj	113	61	132	86	245	147
juni	107	56	127	85	234	141
juli	114	55	127	98	241	153
augusti	111	61	120	102	231	163
september	122	62	119	88	241	150
oktober	129	64	120	84	249	148
november	130	62	123	75	253	137

i administrativt hänseende den 1 januari 1967, då nämnda lag trädde i kraft. De planerade rättspsykiatriska klinikerna är emellertid inte färdiga. Enligt Kungl. Maj:ts förordnande skall de psykiatriska avdelningarna vid fängvårdsanstalterna Långholmen, Malmö, Härlanda, Härnösand och Håga tills vidare även utgöra sådana kliniker.

Det beräknas dröja några år innan samtliga planerade kliniker är färdiga att tas i bruk. Klinikerna i Uppsala och Lund är under uppförande och beräknas kunna tas i bruk under hösten 1969. Byggnadsverksamheten beträffande kliniken i Göteborg väntas starta under våren 1969 och kliniken väntas kunna tas i bruk under andra halvåret 1970. Kliniken i Umeå beräknas kunna tas i bruk tidigast den 1 juli 1970 och kliniken i Stockholm år 1973.

Beträffande gällande rätt, departementspromemorian, remissyttrandena däröver samt specialmotiveringen till förslagen hänvisas till propositionen s. 8—23 och 31—38.

Departementschefen

Vid lagrådsremissen anförde *föredragande t. f. departementschefen, statsrådet Geijer*, bl. a. följande.

Allmänna synpunkter

Enligt LRU skall rättspsykiatrisk undersökning i brottmål i allmänhet utföras inom en tid av sex veckor. I verkligheten dröjer det emellertid regelmässigt avsevärt längre innan en undersökning har hunnit verkställas. I fråga om häktade har både hela antalet som väntar på att genomgå undersökning och den del därav som har väntat mer än sex veckor ökat under senare år. Detta torde främst bero på att tillströmningen av undersökningsfall har ökat och att de rättspsykiatriska klinikerna har belastats med allt fler vårdfall, dvs. dömda personer som är i behov av psykiatrisk vård eller observation. Under år 1968 har dock antalet häktade exspektanter gått ned, såväl totalt som i fråga om dem som har väntat mer än sex veckor. Enligt senaste tillgängliga uppgift var antalet väntande häktade 130, varav 62 hade väntat mer än sex veckor. Samtidigt kunde den genomsnittliga väntetiden för hela landet beräknas till knappt tre månader. Väntetiden kan dock i vissa fall bli betydligt längre.

Trots att olika åtgärder har vidtagits under senare år för att förbättra förhållandena har en varaktig förbättring hittills inte kunnat uppnås. En sådan har dock förutsatts komma till stånd i och med att 1961 års organisationsplan för det rättspsykiatriska undersökningsväsendet genomförs. Enligt denna plan skall de psykiatriska avdelningar inom kriminalvården som f. n. tjänstgör såsom rättspsykiatriska kliniker ersättas av fem fristående, nybyggda kliniker. Vårdfallen inom kriminalvården kommer där efter inte att belasta undersökningsväsendet. Organisationsplanen beräknas vara genomförd delvis under 1969 och helt några år in på 1970-talet.

Jag vill nämna att Kungl. Maj:t under det senaste året har vidtagit vissa åtgärder för att åstadkomma förbättringar inom undersökningsväsendet. Sålunda har arvudet för rättspsykiatrisk undersökning, som har utförts av utomstående läkare, höjts från 1 200 till 1 500 kronor fr. o. m. den 1 november 1967 för att ytterligare stimulera dessa läkare att medverka. Vidare har vid rättspsykiatriska kliniken i Stockholm inrättats dels en extra överläkartjänst fr. o. m. den 1 mars 1968 tills vidare t. o. m. juni 1969, dels en kurtortjänst och två tjänster som kansliskrivare under budgetåren 1967/68 och 1968/69.

Jag är emellertid fullt på det klara med att man inte bör slå sig till ro med de förbättringar som kan åstadkommas genom redan beslutade organisatoriska ändringar. Inom justitiedepartementet pågår f. n. en undersökning av

möjligheterna att genomföra reformer inom rättegångsväsendet som bl. a. kan komma att medföra en bättre hushållning med resurserna på rättspsykiatriens område.

I avbidan på att den nya organisationen blir verklighet och de mera ingripande lagreformer, som kan komma att befinnas befogade, hinner genomföras finns det emellertid skäl att göra vissa begränsade författningsändringar som kan förbättra förhållandena för häktade exspektanter.

De förslag som jag nu ämnar lägga fram avser dels förvaringen och behandlingen av häktade som väntar på att genomgå rättspsykiatrisk undersökning, dels avräkning av väntetid för häktade som döms till ungdomsfängelse och internering.

Förvaring och behandling av häktade exspektanter

Den som är häktad och skall undergå rättspsykiatrisk undersökning skall förvaras på rättspsykiatrisk klinik. Om undersökningen inte skall utföras på sådan klinik, skall han i stället förvaras i fångvårdsanstalt eller häkte. Om behandlingen av häktad som skall genomgå rättspsykiatrisk undersökning gäller samma bestämmelser som för andra häktade. I fråga om arbete innebär detta att han inte är skyldig arbeta men får utföra lämpligt arbete som kan beredas honom, om det kan ske utan olägenhet.

De häktade exspektanterna är med anledning av undersökningen berövade friheten under lång tid. Deras möjligheter att ägna sig åt meningsfullt arbete under väntetiden är starkt begränsade. De blir ofta helt sysslösa. Vidare är deras tillvaro isolerad, eftersom de såsom häktade i princip hålls avskilda från omgivningen.

För att minska olägenheterna för häktade som väntar på att genomgå rättspsykiatrisk undersökning har i departementspromemorian föreslagits en ordning, enligt vilken sådana häktade skall kunna förvaras i fångvårdsanstalt och därvid få arbeta och tillbringa fritid tillsammans med andra i anstalten intagna. Förslaget har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av nästan samtliga remissinstanser. Ett par remissinstanser har emellertid ställt sig kritiska, främst av principiella skäl.

Vad först angår de skäl som talar för ändringar i den föreslagna riktningen vill jag understryka, att sysslolösheten och isoleringen utgör påtagliga problem för de häktade exspektanterna. Dessa problem blir större ju längre väntetiden är. I fångvårdsanstalt kan erbjudas bättre möjligheter till arbete och gemenskap än i häkte och på nu befintliga kliniker. Genom att införa möjlighet att låta häktade exspektanter arbeta och tillbringa fritid i fångvårdsanstalt tillsammans med andra intagna skulle de nämnda olägenheterna kunna i viss mån undanröjas. Den föreslagna ordningen skulle säkerligen också göra den ovisshet och oro som de häktade ofta känner under väntetiden lättare att uthärda. Jag är därför övertygad om att för-

slaget skulle medföra bättre förhållanden än f. n. för de häktade exspektanter, på vilka bestämmelsen skulle kunna tillämpas. Förslagets genomförande skulle också minska överbeläggningen på klinikerna och därigenom bidra till att skapa drägligare förhållanden för dem som är intagna där. Det är svårt att uttala något närmare i fråga om hur många häktade undersökningsfall som skulle få direkt nytta av den föreslagna ordningen. Antalet sammanhänger bl. a. med hur många häktade som väntar på att genomgå undersökning och hur långa väntetiderna är. Även om det blir ett begränsat antal som får nytta av nya bestämmelser av föreslagen art, är detta inte skäl att avstå från en reform.

När det gäller de skäl som kan tala emot den föreslagna ordningen, vill jag först erinra om att, som har framhållits i departementspromemorian, det gäller som en allmän princip att häktade skall förvaras åtskilda från dömda. Kriminalvårdsstyrelsen har betonat vikten av nämnda grundsats och påpekat att grundsatsen har kommit till uttryck i regler om fångars behandling, vilka har godkänts av Förenta Nationernas ekonomiska och sociala råd. Jag vill framhålla att grundsatsen också är upptagen i en konvention om medborgerliga och politiska rättigheter, som har antagits av Förenta Nationernas generalförsamling.

Grundsatsen att inte blanda häktade och dömda bärs upp av tre intressen: att häktade skall ha förmånligare — i varje fall inte sämre — behandling än de dömda, att de skall skyddas mot olämpligt inflytande och att de inte skall behandlas som sakfällda innan dom föreligger. Enligt min mening bör avsteg från grundsatsen kunna godtas så länge man inte kommer i konflikt med de intressen som enligt det sagda ligger bakom grundsatsen. Man kan också anlägga synpunkten att något av berörda intressen kan offras om ett ännu starkare intresse motiverar detta (t. ex. när — som redan nu förekommer — dömda, som är i behov av psykiatrisk vård, tas in på rättspsykiatriska kliniker, där i övrigt häktade förvaras). Mot den nu anförda bakgrunden vill jag anföra följande.

Förslaget innebär att de häktade exspektanter på vilka den föreslagna bestämmelsen kommer att tillämpas får bättre förhållanden än de annars skulle ha och förslagets syfte är just att uppnå en sådan förbättring. Den föreslagna möjligheten skall inte kunna tillämpas på någon utan att han har samtyckt till det och hans försvarare har fått tillfälle att yttra sig i saken. Kravet på samtycke av den häktade och hörande av försvararen utgör en garanti mot att den häktades förhållanden försämrats. Som jag senare skall beröra närmare är avsikten att de häktade exspektanter som kommer att förvaras i fångvårdsanstalt enligt den föreslagna bestämmelsen alltså skall vara underkastade föreskrifterna i 1958 års behandlingslag och den därtill anslutande tillämpningskungörelsen. Bara i fråga om arbete och tillbringande av fritid skall gälla vad som föreskrivs i 1964 års behandlingslag. För de häktade exspektanterna i fångvårdsanstalt kommer alltså att

gälla föreskriften i 4 § nyssnämnda kungörelse att det skall eftersträvas att intagen, särskilt om han är under 21 år, inte utsätts för olämpligt inflytande av annan intagen. Rättspsykiatrisk undersökning får beslutas endast om den misstänkte har erkänt gärningen eller övertygande bevisning har förebragts för att han har begått gärningen. Detta innebär att domstolen i allmänhet måste hålla huvudförhandling i målet, om erkännande inte föreligger. Domstolen är visserligen inte vid målets avgörande bunden av den bedömning av skuldfrågan som har skett vid beslutet om rättspsykiatrisk undersökning, men placeringen av en häktad bland dömda kommer dock att föregås av att domstol har tagit ställning till skuldfrågan. Viktigare i nu berört hänseende är dock att de häktade exspektanterna inte kommer att behandlas som dömda och att det inte är fråga om straffverkställighet.

På grund av vad nu har anförts anser jag att det är befogat att göra avsteg från grundsatsen enligt gällande rätt att häktade och dömda inte skall förvaras tillsammans. Avsteget från denna grundsats står inte heller i strid med principerna för de inom Förenta Nationerna godkända reglerna om fångars behandling. Enligt dessa regler får nämligen sådana avsteg göras, som står i överensstämmelse med grunderna för reglerna och söker främja syftet med reglerna. När ställning skall tas till frågan om ratificering av den av Förenta Nationernas generalförsamling antagna konventionen får prövas i vad mån den nu ifrågasatta ordningen behöver föranleda ett begränsat förbehåll.

Om man i enlighet med det nu anförda är beredd att göra ett avsteg från den berörda grundsatsen bör det ske genom lagstiftning. Jag delar alltså inte den av hovrätten över Skåne och Blekinge framförda uppfattningen att den föreslagna ordningen kan genomföras på administrativ väg.

Mot förslaget har hovrätten över Skåne och Blekinge vidare invänt att detta utgår från att dröjsmål kan få förekomma med undersökningens påbörjande. Hovrätten anser vidare att klinikchefens ansvar för dem som skall undersökas på klinik och socialstyrelsens överordnade ansvar inte bör förringas genom ett beslut som innebär att undersökningen inte anses påbörjad. Hovrätten har framhållit att undersökningstiden kan få ett meningsfullt innehåll redan från början, eftersom i vart fall förberedande åtgärder som ankommer på biträdande personal genast kan inledas.

Jag finner inte dessa invändningar mot förslaget avgörande. Någon särskild olägenhet torde knappast följa av att klinikchefen inte har det omedelbara ansvaret för häktad, som har ansetts kunna förvaras i fångvårdsanstalt i stället för på klinik. Förvaring i sådan anstalt får givetvis inte hindra eller fördröja utförandet av beslutad undersökning och inte heller förberedande åtgärder som kan vidtas före den egentliga undersökningen. I departementspromemorian har också föreslagits en bestämmelse om skyldighet för vederbörande klinikchef eller undersökningsläkare att så snart

det är möjligt underrätta styresmannen för fångvårdsanstalten om tidpunkten för undersökningens inledande.

Om förslaget genomförs kommer olika behandlingsregler att bli tillämpliga på sådana i fångvårdsanstalt intagna som är häktade och andra i anstalten intagna. Kriminalvårdsstyrelsen har ansett att detta skulle skapa problem såväl för fångvårdspersonalen som bland de intagna. Jag kan för min del inte finna att de smärre problem som kan uppstå bör hindra en sakligt motiverad förbättring av situationen för de häktade exspektanterna.

Jag anser sålunda i likhet med det helt övervägande antalet remissinstanser att möjlighet bör öppnas att förvara häktade exspektanter på fångvårdsanstalt och där låta dem arbeta och tillbringa fritid tillsammans med andra intagna.

Ett par remissinstanser anser att häktade exspektanter inte bör placeras på andra anstalter än sådana där det finns tillgång till psykiater. I ett remissyttrande har anförts att placering på annan anstalt än centralanstalt bör ske bara i nödfall. En remissinstans har menat att tillsynen på fångvårdsanstalt över undersökningsfallen kan bli besvärlig, varför endast anstalter av typen Kumla, Österåker m. fl. bör komma i fråga.

Enligt min mening bör möjligheten att förvara häktade exspektanter på fångvårdsanstalt inte inskränkas till vissa anstalter eller viss typ av anstalt. Om en exspektant är i behov av psykiatrisk vård eller tillsyn, vilket ofta torde vara förhållandet sett mot bakgrund av att beslut har meddelats om rättspsykiatrisk undersökning, bör han givetvis placeras på en anstalt där sådan vård eller tillsyn kan beredas honom. Därvid kommer närmast centralanstalterna i fråga. Om tillsynen över en exspektant väntas bli besvärlig, får detta beaktas vid prövningen huruvida han bör överföras till fångvårdsanstalt och i så fall i vilken anstalt han bör placeras. Undantagsvis bör häktad exspektant kunna förvaras i annan fångvårdsanstalt än allmän anstalt, t. ex. i ungdomsanstalt.

I departementspromemorian har föreslagits att häktad exspektant som förvaras i fångvårdsanstalt i tillämpliga delar skall vara underkastad bestämmelserna i 44—48 §§ 1964 års behandlingslag. Dessa bestämmelser reglerar vissa frågor om arbete och fritid för dem som undergår fängelse. Förslaget har i denna del inte mött invändning från någon remissinstans. Jag har inte någon annan erinran mot förslaget än att 44 §, som avser den som är intagen i öppen anstalt, inte bör tas med. På grund av 45—48 §§ 1964 års behandlingslag kommer som huvudregel att gälla att den häktade skall arbeta och tillbringa fritid tillsammans med en eller flera andra intagna. Möjlighet finns dock att göra undantag härifrån. I andra avseenden än dem som regleras i nämnda bestämmelser kommer för den häktade att gälla samma bestämmelser som för häktade i allmänhet. Detta innebär bl. a. att den häktade inte är skyldig att arbeta. Det bör å andra sidan framhållas att en häk-

tad exspektant som inte vill arbeta knappast bör komma i fråga för placering i fångvårdsanstalt.

För att förvaring i fångvårdsanstalt under de villkor om vilka är fråga skall komma till stånd bör särskilt förordnande därom meddelas. Som har föreslagits i departementspromemorian bör detta förordnande meddelas av kriminalvårdsstyrelsen eller tjänsteman inom kriminalvården som styrelsen bestämmer.

Förordnandet bör föregås av en allmän lämplighetsbedömning. Beträffande denna kan jag hänvisa till vad som har anförts i referatet av departementspromemorian (3.2. i propositionen).

Enligt departementspromemorian skall förordnande inte få meddelas utan att undersökningsläkaren har begärt det. Detta har kritiserats av ett par remissinstanser som anser att initiativet inte bör tas av undersökningsläkaren utan av klinikchefen. Jag ansluter mig till dessa remissinstansers uppfattning. Klinikchefen torde nämligen ha den bästa överblicken över arbetsläget vid kliniken. I fråga om den som skall undersökas på annat ställe än vid rättspsykiatrisk klinik och därför inte förvaras på klinik bör dock begäran om förordnande framställas av undersökningsläkaren.

Som villkor för att förordnande skall få meddelas har i promemorian vidare föreslagits att samtycke har lämnats av den misstänkte och åklagaren. Detta har mött instämmanden i remissyttrandena. Även jag finner dessa krav oeftergivliga. Enligt min mening bör dessutom uttryckligen föreskrivas att försvararen skall få tillfälle att yttra sig.

Det måste vara möjligt att avbryta förvaringen i fångvårdsanstalt även av annan anledning än att den rättspsykiatriska undersökningen skall inledas. I departementspromemorian har föreslagits att sådant avbrytande skall ske om särskilda skäl föranleder det. Beslutet skall ske i form av återkallande av förordnandet om förvaring och meddelas av kriminalvårdsstyrelsen eller tjänsteman inom kriminalvården som styrelsen bestämmer. Chefen för rättspsykiatriska kliniken vid Härlandaanstalten anser att chefen för den fångvårdsanstalt där den häktade förvaras bör ha rätt att återsända denne, om det visar sig olämpligt att ha honom på anstalten. Föreningen Sveriges åklagare har föreslagit att förordnandet omedelbart skall återkallas, om åklagaren begär det.

Även jag anser det lämpligt att beslut om avbrytande av förvaring — i likhet med förordnande om förvaring — skall meddelas av kriminalvårdsstyrelsen eller tjänsteman inom kriminalvården. Som exempel på anledning till att förvaringen bör avbrytas kan nämnas att den häktade inte längre önskar vara i fångvårdsanstalt eller ta del i arbete eller gemenskap med andra eller att han behöver sådan psykiatrisk vård som inte kan beredas honom i fångvårdsanstalten. Som har framhållits i departementspromemorian bör emellertid frågan huruvida förvaringen bör avbrytas avgöras med hänsyn tagen till alla omständigheter i saken, även till de praktiska förhål-

landena. Anstaltschefs uppfattning om olämpligheten att ha viss häktad i anstalten får beaktas vid den prövning om återkallande av meddelat förordnande som beslutsberättigad tjänsteman företar. Likaledes får åklagares begäran om förvaringens avbrytande beaktas inom ramen för sådan prövning. Åklagares begäran torde ofta innebära att särskilda skäl föreligger att återkalla förordnandet.

Såsom framgår av vad jag har anfört i det föregående är förslagets syfte att minska olägenheterna av de långa väntetiderna vid rättspsykiatriska undersökningar av häktade. Kriminalvårdsstyrelsen har ansett att förslaget bör utformas på sådant sätt att det framgår att bestämmelsen avser endast den speciella situation som har uppkommit och att de är tidsbegränsade. Även enligt min mening bör bestämmelsen ses som ett provisorium i avvaktan på att förhållandena inom undersökningsväsendet förbättras. Jag anser dock inte påkallat att detta kommer till uttryck i lagbestämmelsen.

Den föreslagna bestämmelsen bör tas in som en ny paragraf i LRU. I 1958 års behandlingslag bör tas in en erinran om att särskilda bestämmelser gäller om behandlingen av sådana häktade som nu avses.

Kompletterande föreskrifter om behandlingen i fångvårdsanstalt av häktade exspektanter bör meddelas av kriminalvårdsstyrelsen efter samråd med socialstyrelsen. Bestämmelse härom bör meddelas i tillämpningskungörelsen till LRU.

Avräkning av häktningstid när ungdomsfängelse eller internering ådöms

Enligt gällande rätt kan häktningstid inte avräknas för den som döms till ungdomsfängelse eller internering, medan sådan avräkning kan ske då någon döms till fängelse på viss tid. Den som har dömts till ungdomsfängelse eller internering i mål, vari han har varit häktad under lång tid med anledning av rättspsykiatrisk undersökning, anser sig ofta orättvist behandlad genom att häktningstiden inte avräknas från påföljden. Den dömde uppfattar då ofta häktningstiden som en extra strafftid. Det förekommer dock i viss utsträckning att domstolen uttryckligen förklarar, att den vid bestämmandet av minsta tidens längd vid internering har tagit hänsyn till väntetiden.

I departementspromemorian har föreslagits att tid för rättspsykiatrisk undersökning skall avräknas vid ungdomsfängelse och internering, i den mån undersökningstiden har överstigit sex veckor och den dömde har hållits häktad under den överskjutande tiden. Förslaget att införa en regel om avräkning vid ungdomsfängelse och internering har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av så gott som alla remissinstanser. Endast interneringsnämnden har ställt sig något kritisk. Nämnden anser det önskvärt att frågan om avräkning tas upp till en något utförligare diskussion mot bakgrund

av syftet med och innebörden av ungdomsfängelse och internering. Nämnden har dock vitsordat att skäl finns att införa en avräkningsregel.

Det är otillfredsställande att frihetsberövandet för den som döms till ungdomsfängelse eller internering kan förlängas till följd av att laga tid för utförande av rättspsykiatrisk undersökning inte kan hållas. Det måste anses befogat att dröjsmål med sådan undersökning i fråga om den som därunder har varit häktad får medföra minskning i motsvarande mån av frihetsberövandet efter domen. Ungdomsfängelsenämnden har uppgett att nämnden regelmässigt tillgodoräknar den dömde sådant dröjsmål vid beräkning av minsta tiden i anstalt. Som har nämnts förekommer vidare att domstol beaktar sådant dröjsmål vid bestämmande av minsta tiden för anstaltsvård vid internering. Det bör emellertid komma till klart uttryck i lag att dröjsmålet skall inverka på den ådömda påföljden. Jag delar därför uppfattningen att det bör införas en regel om avräkning vid ungdomsfängelse och internering av tid, under vilken den dömde har varit häktad för genomgående av rättspsykiatrisk undersökning. Mot en sådan regel kan kanske anföras vissa betänkligheter med hänsyn till påföljdernas art. Syftet med regeln är emellertid endast att minska olägenheterna av de otillfredsställande dröjsmålen inom det rättspsykiatriska undersökningsväsendet. Bestämelsen bör ses som ett provisorium i avvaktan på att rättspsykiatrisk undersökning i allmänhet skall kunna utföras inom föreskrivna sex veckor. Om regeln utformas med beaktande härav bör de principiella betänkligheterna få vika för de sakliga fördelar som uppnås.

Några remissinstanser har med hänvisning till vad som gäller för fängelse föreslagit att avräkning skall kunna ske av hela vänte- och undersökningstiden. Jag anser emellertid inte att avräkningsregeln bör utvidgas utöver vad som är påkallat med hänsyn till dröjsmålen med undersökningarnas utförande. Regeln bör därför avse endast den del av tiden som överstiger i lagen angivna sex veckor. Inte heller är jag beredd att tillmötesgå de remissinstanser, som har anfört att skäl för avräkning finns också när det av annan anledning än rättspsykiatrisk undersökning har dröjt innan häktad har dömts till ungdomsfängelse eller internering. Något behov av en avräkningsregel torde knappast ha yppats i andra situationer än vid dröjsmål med rättspsykiatrisk undersökning.

Enligt departementspromemorian skall avräkningen göras av ungdomsfängelsenämnden och interneringsnämnden vid verkställigheten av påföljderna. Domstolen skall alltså inte förordna om avräkning. Detta har kritiserats av ett par remissinstanser. Såsom framgår av det tidigare anförda anser jag att avräkning bör ske endast i den mån laga tid för utförande av rättspsykiatrisk undersökning överskrids. Å andra sidan bör sådan överskjutande tid alltid avräknas i den mån den dömde har varit häktad. Vid sådant förhållande är det enligt min mening enklast och smidigast att avräkningen får ske på verkställighetsstadiet. Som har föreslagits i departe-

mentspromemorian kan bestämmelsen lämpligen tas upp i 1964 års behandlingslag i det lagrum som avser beräkning av tid för ungdomsfängelse och internering.

Lagrådet

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Motionerna

I de likalydande *motionerna I: 918 och II: 1052* hemställs att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 22 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning och förslag till åtgärder för att förkorta väntetiderna vid rättspsykiatriska undersökningar i enlighet med vad i motionerna anförts.

I motionerna framhålls att, även om åtgärder under senare år vidtagits för att försöka förbättra förhållandena inom det rättspsykiatriska undersökningsväsendet, någon verklig förbättring ej har kunnat uppnås. 1961 års organisationsplan kan väl enligt motionärerna förväntas medföra en förbättring, men då planen beräknas vara genomförd först några år in på 1970-talet bör även andra åtgärder genomföras som kan väntas innebära en förkortning av väntetiderna. Genom rationalisering och modernisering av förfarandet vid de rättspsykiatriska undersökningarna synes en icke obetydlig tidsvinst kunna uppnås.

Motionärerna anför vidare att i sådant syfte från deras håll tidigare framförts förslag om en förstärkning av den tekniska utrustningen vid de rättspsykiatriska klinikerna och om anställning av sekreterarpersonal i större utsträckning, vilket skulle innebära en avlastning för psykiatrerna. De har också ifrågasatt om inte ett ökat engagerande av kuratorer i verksamheten skulle kunna avlasta psykiatrerna ett alltför betungande utredningsarbete och därigenom nedbringa väntetiderna.

Enligt motionärerna torde det i åtskilliga fall vara möjligt att redan på grundval av intyg enligt 7 § lagen om personundersökning i brottmål avgöra om brottet begåtts under sinnessjukdom. Bedömningen av om sådant intyg är tillräckligt eller inte torde lämpligen kunna överlätas på överläkare vid psykiatrisk klinik eller på socialstyrelsen. Genom ett sådant förenklat förfarande skulle enligt motionärernas mening vissa »klara fall» icke behöva gå vidare till rättspsykiatrisk undersökning, vilket måste innebära en betydande tidsvinst.

Slutligen ifrågasätts om inte särskilda efterutbildningskurser bör anordnas för psykiatrer för att ge dem ökade kunskaper i rättspsykiatri. Då såväl lagstiftning som praxis kontinuerligt förändras och då ett stort antal psyki-

atrer har sin kurs i rättspsykiatri långt bakom sig, anser motionärerna att en sådan utbildning säkerligen skulle underlätta för dem att utfärda intyg ävensom förbättra intygens innehåll.

Innan slutlig ställning tas till de sålunda skisserade förslagen, bör enligt motionärerna en utredning verkställas. Utredningen bedöms kunna ske på departementsnivå och på grund härav kunna bedrivas med stor skyndsamhet.

Beträffande motionernas fullständiga innehåll hänvisar utskottet till motionen II: 1052.

I de likalydande *motionerna I: 919* och *II: 1053* hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar, att genomförandet av 1961 års organisationsplan för det rättspsykiatriska undersökningsväsendet bör såvitt möjligt påskyndas och åtgärder i övrigt vidtas för att nedbringa väntetiderna vid sådana undersökningar i enlighet med vad som anförts i motionerna.

I motionerna framhålls efter en redogörelse för det rättspsykiatriska undersökningsväsendets utbyggnad att både lokal- och personalsituationen alltfjämt är mycket bekymmersam och att någon varaktig förbättring, när det gäller att nedbringa väntetiderna vid undersökningar, inte har kommit till stånd.

Även om betänkligheter kan anföras mot att bryta mot den både i Sverige och de flesta andra länder tillämpade grundsatsen att häktade och dömda inte bör förvaras tillsammans, måste enligt motionärernas mening det framlagda förslaget om placering av häktade på kriminalvårdsanstalt i vissa fall accepteras under nuvarande förhållanden. Motionärerna anser det också befogat, att avräkning av häktningstid får ske för den som döms till ungdomsfängelse eller internering på det sätt som föreslås i propositionen.

Det finns emellertid enligt motionärernas mening skäl att understryka, att de föreslagna förändringarna inte bidrar till att lösa själva grundproblemet med de långa väntetiderna vid de rättspsykiatriska undersökningarna. Delreformerna får därför inte tas till intäkt för att ytterligare fördröja upprustningen av själva undersökningsorganisationen. Tvärtom, anför motionärerna, kan det förhållandet, att man nu — under en som man kan hoppas förhållandevis kort övergångstid — är mer eller mindre tvingad att vidta tämligen drastiska åtgärder för att undanröja en del av missförhållandena, ge anledning till att man påskyndar genomförandet av 1961 års organisationsplan. Det finns också anledning att i övrigt påskynda de åtgärder, t. ex. i fråga om personalutbildning, som är erforderliga för att de grava missförhållandena som länge rått inom denna del av rättsväsendet slutgiltigt skall kunna undanröjas. Så länge väntetiderna består får man enligt motionärerna under alla förhållanden räkna med väsentliga lidanden och olägenheter både för dem som skall undersökas och för berörd personal. Det anses också helt

klart att de krav på rättssäkerhet, som är avhängiga av att rättsproceduren är snabb, inte kan tillgodoses under de nu rådande förhållandena.

Beträffande motionernas fullständiga innehåll hänvisas till motionen II: 1053.

Utskottet

I förevarande proposition föreslås att häktad, som skall genomgå rättspsykiatrisk undersökning, i väntan på undersökningen skall kunna förvaras i fängvårdsanstalt och därvid vara underkastad vissa av de behandlingsregler som gäller för den som annars är intagen i fängvårdsanstalt. Den häktade avses härigenom få bättre möjligheter till arbete och gemenskap än som kan ges i häkte och på nu befintliga rättspsykiatriska kliniker. Bestämmelserna har upptagits i en ny paragraf, 7 a §, i 1966 års lag om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål. Vidare föreslås att i 1964 års lag om behandling i fängvårdsanstalt införs bestämmelser om avräkning av häktningstid för den, som dömts till ungdomsfängelse eller internering efter att ha genomgått rättspsykiatrisk undersökning i målet.

I de likalydande motionerna I: 918 och II: 1052 hemställs om skyndsamt utredning och förslag till åtgärder för att förkorta väntetiderna vid de rättspsykiatriska undersökningarna. Motionärerna framhåller att tidsvinsten kan uppnås genom förstärkning av den tekniska utrustningen vid de rättspsykiatriska klinikerna, anställande av mer sekreterarpersonal och ökat engagerande av kuratorer i verksamheten. I åtskilliga fall torde det enligt motionärerna vara möjligt att ersätta de rättspsykiatriska undersökningarna med ett förenklat förfarande. Läkarintyg enligt 7 § lagen om personundersökning i brottmål bör sålunda kunna ligga till grund för intagning för sluten psykiatrisk vård, om överläkare vid rättspsykiatrisk klinik eller socialstyrelsen förklarar sådant intyg vara tillfyllest. Slutligen anser motionärerna att särskilda efterutbildningskurser i rättspsykiatri bör anordnas för att underlätta för psykiatrerna att utfärda intyg och för att förbättra intygens innehåll.

I de likalydande motionerna I: 919 och II: 1053 hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar, att genomförandet av 1961 års organisationsplan för det rättspsykiatriska undersökningsväsendet bör såvitt möjligt påskyndas och att vissa åtgärder i övrigt vidtas för att nedbringa väntetiderna vid sådana undersökningar. Sådana åtgärder är enligt motionärerna upprustning av undersökningsorganisationen och personalutbildning.

Propositionens syfte är att minska olägenheterna av de långa väntetiderna vid rättspsykiatriska undersökningar av häktade. De föreslagna bestämmelserna bör — som framhålls i propositionen — ses som ett provisorium

i avvaktan på att förhållandena inom det rättspsykiatriska undersökningsväsendet förbättras så att undersökning i allmänhet skall kunna utföras inom föreskrivna sex veckor. En varaktig förbättring i detta hänseende har förutsatts komma till stånd i och med att 1961 års organisationsplan genomförs. Enligt denna plan skall de psykiatriska avdelningar inom kriminalvården, som för närvarande tjänar som rättspsykiatriska kliniker, ersättas av fem fristående, nybyggda kliniker, förlagda till Stockholm, Uppsala, Göteborg, Lund och Umeå och anknutna till de medicinska lärosätena där. Klinikerna i Uppsala och Lund är under uppförande och beräknas kunna tas i bruk under hösten 1969. Byggnadsverksamheten beträffande kliniken i Göteborg väntas starta under våren 1969 och kliniken väntas kunna tas i bruk under andra halvåret 1970. Kliniken i Umeå beräknas kunna tas i användning tidigast den 1 juli 1970 och kliniken i Stockholm år 1973.

I avvaktan på den förbättring, som den nya organisationen kommer att medföra för häktade som väntar på rättspsykiatrisk undersökning, ser utskottet med tillfredsställelse att förslag nu framläggs i syfte att minska de rådande olägenheterna. Beträffande förslaget om förvaring och behandling av häktade exspektanter kan det från principiella synpunkter synas betänkligt att frånga grundsatsen enligt gällande rätt att häktade skall förvaras åtskilda från dömda. Det bör emellertid beaktas, att den nu regelmässigt förekommande sysslolösheten och isoleringen medför påtagliga problem för de häktade exspektanterna och att förslaget för dessas del innebär en avsevärd förbättring av förhållandena under en väntetid, som ofta torde präglas av oro och ovisshet. Av betydelse är också att den föreslagna möjligheten inte skall kunna utnyttjas utan att den misstänkte själv samtyckt därtill och hans försvarare fått tillfälle att yttra sig i saken. Även åklagaren skall lämna sitt medgivande. Mot denna bakgrund och då förslaget bör ses som ett provisorium i avvaktan på att förhållandena inom undersökningsväsendet förbättras synes det motiverat att göra ett avsteg från den angivna grundsatsen. Avsteget står, som närmare utvecklas i propositionen, inte heller i strid med principerna för de inom Förenta Nationerna godkända reglerna om fångars behandling. Utskottet tillstyrker således bifall till propositionen i nu berörd del.

Beträffande förslaget om avräkning av häktningstid må framhållas att en regel om sådan avräkning vid ungdomsfängelse och internering kan förefalla märklig med hänsyn till arten av dessa påföljder, beträffande vilka någon absolut gräns för frihetsberövandets längd inte föreskrivits. Invändningen synes dock icke väga särskilt tungt med tanke på de fördelar, inte minst av psykologisk natur, som kan uppnås. Det bör också beaktas att bestämmelsen utformats så att den endast kan bli tillämplig så länge det icke är möjligt att avge utlåtanden inom sexveckorstiden. Utskottet tillstyrker propositionen också i denna del.

I fråga om båda ändringsförslagen vill utskottet härutöver framhålla, att sedan undersökningsorganisationen utbyggt i avsedd omfattning utrymmet för tillämpning av de nya reglerna torde bli obetydligt. Det blir då aktuellt att överväga, om de bör bibehållas.

De i båda motionsparen upptagna förslagen om upprustning såväl i tekniskt som personellt hänseende av de rättspsykiatriska klinikerna förtjänar i och för sig instämmande. Vissa förbättringar i dessa hänseenden har emellertid som närmare redovisats på s. 23—24 i propositionen vidtagits under de senaste åren och de ytterligare behoven i dessa hänseenden kommer att prövas i annat sammanhang. Det må anmärkas att socialstyrelsen lagt fram förslag till personaluppsättning vid de nya rättspsykiatriska klinikerna i Lund och Uppsala, vilka kommer att tas i bruk under första hälften av budgetåret 1969/70. Medel till erforderlig personal, i huvudsak i enlighet med styrelsens förslag, innefattas i anslagsäskanden under femte huvudtiteln i årets statsverksproposition.

Som framhålls i motionerna I: 919 och II: 1053 är det önskvärt att 1961 års organisationsplan genomförs skyndsamt. Angelägenheten av att en effektiv rättspsykiatrisk organisation kommer till stånd så snart som möjligt har också understrukits av departementschefen i 1961 års proposition angående riktlinjer för omorganisationen och torde f. ö. vara så uppenbar att något särskilt uttalande från riksdagens sida i detta sammanhang icke är motiverat.

Vad slutligen gäller förslaget i motionerna I: 918 och II: 1052 om förenkling av förfarandet genom att i viss utsträckning lägga s. k. § 7-intyg till grund för rättens beslut om överlämnande till sluten psykiatrisk vård må först framhållas, att härmed överensstämmande eller jämförliga förslag till rationaliseringssträvanden åtskilliga gånger övervägts i lagstiftningssammanhang, senast i samband med antagandet av 1966 års lag om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål. Undantag från kravet att rättspsykiatrisk undersökning skall ha ägt rum, innan rätten beslutar om nämnda påföljd eller om överlämnande till vård i specialsjukhus för psykiskt utvecklingsstörda, har icke ansetts böra ifrågakomma annat än i vissa i lagen särskilt angivna fall då den misstänkte är intagen på sjukhus för sluten psykiatrisk vård, utskriven på försök i samband med sådan vård eller inskriven i specialsjukhus för psykiskt utvecklingsstörda. För samtliga undantagsfall gäller att rättspsykiatrisk undersökning får underlätas endast om det enligt utlåtande av socialstyrelsen är uppenbart, att fortsatt vård i viss ordning kan beredas den misstänkte. Överlämnande till sluten psykiatrisk vård eller till vård i specialsjukhus innebär att vederbörande tas in på sjukhus och kan kvarhållas där kortare eller längre tid. Det är ett allvarligt ingrepp i den personliga friheten som enligt utskottet måste föregås av omsorgsfull utredning och samvetsgrann prövning. Från dessa synpunkter kan utskottet icke tillstyrka att § 7-intyg, som regelmässigt utfärdas efter en summarisk under-

sökning utan att den misstänkte underkastas närmare observation på undersökningsavdelning, får läggas till grund för beslut om överlämnande till sluten psykiatrisk vård. En annan sak är att en rättspsykiatrisk undersökning ofta bör kunna begränsas till sin omfattning. Att sådana möjligheter till tidsbesparing och hushållning med resurserna bör tillvaratas kan ånyo förtjäna understrykas.

I enlighet med nu upptagna överväganden avstyrker utskottet bifall till motionerna.

Utskottet hemställer,

A. att förevarande proposition, nr 22, måtte av riksdagen bifallas;

B. att förevarande motioner,

1) I: 918 och II: 1052 samt

2) I: 919 och II: 1053,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 18 mars 1969

På första lagutskottets vägnar:

ULLA LINDSTRÖM

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: fröken Mattson (s), herrar Schött (m), Svanström (cp), fru Lindström (s) och fru Lilly Ohlsson (s);

från andra kammaren: fru Löfqvist (s), herrar Martinsson (s), Dockered (cp), fru Kristensson (m), herrar Jönsson i Malmö (s), Polstam (cp) och fru Anér (fp).

Reservation

av herrar Schött (m), Svanström (cp), Dockered (cp), fru Kristensson (m), herr Polstam (cp) och fru Anér (fp), vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar med orden »De i» och slutar med orden »är motiverat.» bort ersättas med text av följande lydelse.

De avsevärda väntetider som under senare år förekommit vid de rättspsykiatriska undersökningarna är från skilda synpunkter oförenliga med elementära rättssäkerhetskrav och därför oacceptabla. Enligt utskottets mening är varje ej oundvikligt dröjsmål med en rättspsykiatrisk undersökning oförsvarbart.

Det framstår därför som ytterligt angeläget att missförhållandena på detta område snarast möjligt blir avhjälpna. Som framhålls i motionerna I: 919 och II: 1053 bidrar de nu föreslagna författningsändringarna inte till att lösa själva grundproblemet med de långa väntetiderna vid de rättspsykiatriska undersökningarna. En varaktig förbättring i detta hänseende avses som ovan nämnts komma till stånd i och med att 1961 års organisationsplan genomförs. Avsikten är enligt uppgift i propositionen att organisationsplanen skall vara helt genomförd några år in på 1970-talet. Enligt utskottets mening bör det vara möjligt att påskynda byggnadsverksamheten beträffande de planerade klinikerna och därmed också genomförandet av organisationsplanen. De beslutade organisatoriska förändringarna måste emellertid också kompletteras med andra åtgärder som på ett mera direkt sätt än propositionens förslag till författningsändringar kan förbättra förhållandena. I motionerna I: 918 och II: 1052 framförda önskemål om ytterligare teknisk och personell upprustning synes därvidlag vara förtjänt av beaktande. Inte minst ett ökat engagerande av kuratorer i undersökningsverksamheten torde enligt utskottets mening kunna vara av stort värde. Bristen på sådan personal synes medföra att läkarna får avsätta dyrbar tid för mindre kvalificerade arbetsuppgifter, vilket i sin tur måste menligt inverka på effektiviteten inom verksamheten. Det synes även sannolikt att särskilda efterutbildningskurser i enlighet med motionärernas förslag skulle kunna vara av värde. Nu berörda spörsmål bör föranleda en mera samlad översyn än vad som kan ske i samband med vederbörande myndigheters anslagsäskanden. Översynen kan lämpligen bedrivas på departementsnivå jämsides med de undersökningar som enligt propositionen pågår inom justitiedepartementet för att genom reformer inom rättegångsväsendet söka åstadkomma en bättre hushållning med resurserna på rättspsykiatrins område. Utredningen bör givetvis bedrivas med största skyndsamhet.

dels ock att utskottet under B. bort hemställa

att riksdagen i anledning av förevarande motioner,

1) I: 918 och II: 1052 samt

2) I: 919 och II: 1053,

måtte *dels* uttala att genomförandet av 1961 års organisationsplan för det rättspsykiatriska undersökningsväsendet bör såvitt möjligt påskyndas, *dels* anhålla om skyndsamt utredning och förslag till åtgärder för att förkorta väntetiderna vid de rättspsykiatriska undersökningarna i enlighet med vad utskottet i det föregående anfört.